

อริยสังฆธรรมทั้ง๔

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

มีอรรถเนื่อความหาประมาณมิได้ พยัญชนะหลากหลาย

สติปัญญา๔ สัมมปธาน๔ อิทธิบาท๔ อินทรีย์๕ พละ๕

โพชฌงค์๗ อริยมรรคมีองค์๘

เป็นอรรถของมรรคสังจะที่ย่อลงมาเป็น ศิล สมาธิ ปัญญา

กงล้อแห่งธรรม

ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นธรรมจักร

ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นธรรมจักร

เมื่อศีลหมุนเข้ามาสู่กระแสชีวิต ก็กำจัด โทสะ

สมาธิหมุนเข้ามา กำจัด โลภะ

ปัญญาหมุนเข้ามา กำจัด โมหะ

หมู่มสัตว์ใดที่ยังไม่สามารถหมุนกงล้อธรรมจักรเข้ามาในกระแสชีวิตได้

หมู่มสัตว์ก็เร้าร้อนด้วย ราคะ โทสะ โมหะ อาสวะ โอฆะ โยคะ คันถะ

อุปาทาน นิวรณ์ะ อนุสัย กิเลส สังโยชน์

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

เป็นพระสูตรที่มีความประณีตวิจิตรบรรจง มีความครบ

บริบูรณ์ของพระธรรม

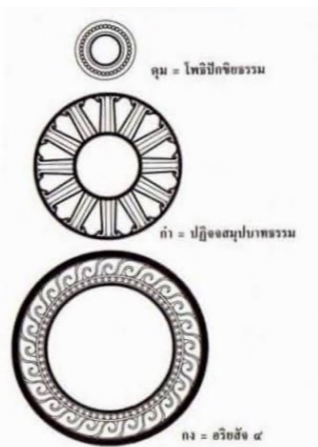
กง = รอบนอก มีฝักมะขาม๔ฝัก หมายถึงทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ประชุมลงในอริยสังฆธรรมทั้ง๔

ซี่ก่า = มี ๑๒ ซี่ หมายถึงปฏิจจนสมุปบาท อวิชชา สังขาร วิญญาน นามรูป

สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทานชาติ ขรา มรณะ

ดุม = โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ

พระเจ้าพิมพิสาร ส่งเครื่องบรรณาการและจารึกพระธรรมคำสอนให้สหาย คือท่านปุกกุสาติ

ท่านปุกกุสาติ ได้อ่านสารจากพระเจ้าพิมพิสารแล้ว จึง
เจริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ได้ถึงซึ่งไตรสรณคมน์
แล้ว จึงเจริญอานาปานสติ จนยังปฐมฌาน ทุตติยฌาน
ตติยฌาน และจตุตถฌานให้ตั้งขึ้น
ในสารจากพระเจ้าพิมพิสารได้สอนไว้เท่านั้น ในตอน
ท้ายของสารได้กล่าวว่าหากมีอภัยค้ายก็ให้ออกบวชและ
ตามหาพระพุทธเจ้าเถิด

ท่านปุกกุสาติ จึงสละราชสมบัติแล้วออกจากพระราชวัง
เดินด้วยเท้าเปล่าระยะทางไกลเพื่อมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า
ที่แคว้นมคธ ระหว่างทางแวะพักที่โรงของช่างหม้อ
ท่านปุกกุสาติ ปรากฏในชายพระญาณของพระพุทธเจ้า
พระองค์จึงทรงเสด็จมาโดยเท้าเปล่าและไม่ใช้การย่อ
แผ่นดินหรืออิทธิฤทธิ์ใดๆ เพื่อโปรดท่านปุกกุสาติ
เป็นที่มาของ ธาตุวิงคสูตร

เนื้อหาธรรมะที่ปรากฏใน
ธาตุวิงคสูตร

ธาตุ ๖
ผัสสสายตนะ ๖
มโนปริจาร ๑๘
อธิษฐานธรรม ๔

ปรัชญาสยะ

การแสดงพระสูตรนี้เป็นลักษณะที่ทรงแสดงตามอภัยค้ายของ
ท่านผู้ฟัง

บรรยายโวหารแบบถามเองตอบเอง

ธาตุ หมายถึงสิ่งที่ทรงแสดงถึงสภาวะของตนอยู่ โดยธรรมดาเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีผู้สร้าง
ไม่มีอัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวะ เป็นแต่เพียงสภาวะ นั่นคือพระองค์ทรงแสดงเจาะไปที่
ปรมาตม์ คือ ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ อากาศธาตุ และสรุปลงสู่วิญญาณธาตุ

เมื่อแสดงพระสูตรจบท่านปุกกุสาติ บรรลุ ๓ มรรค ๓ ผล

เมื่อสว่าง ได้เป็นพระอนาคามี แล้วจึงทราบที่ผู้สอนคือ
พระพุทธเจ้า ทรงขอดโทษและขอบรรพชาอุปสมบท

ท่านปุกกุสาติแสวงหาอัฐบริวาร และถูกแม่ว่าอาฆาตชีวิตจนเสียชีวิต จุตินอกาศ ปฏิสนธิในสุทธาวาส เจริญวิปัสสนาญาณต่อ
และบรรลุเป็นพระอรหันต์ที่สุทธาวาส
พระพุทธเจ้าทรงหะกลับเซตวัน

พูดเรื่องธาตุ เจาะลงไปคือ
พูดเรื่องขั้น ๕

เป็นการพูดนัยยะแห่งการย่อและขยายไปในตัว
เมื่อเราสามารถมองกระแสชีวิตเป็น ขั้น ๕ อายตนะ ธาตุ ได้แล้ว
แปลว่า เพิกสัจวับุคคล อตตะ ตัตตนได้
แสดงธาตุแปลว่าไม่ใช่สมณะแต่เจาะเข้าไปถึงวิปัสสนาญาณ

ทำไมพระพุทธเจ้าไม่ทรง
แสดงอนุปพิภพ

เพราะท่านปุกกุสาติถึงพระรัตนตรัยแล้ว ท่านสมาทาน
สิกขาบท ๘ ประการ
ท่านได้ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข สมานิจ จากการศึกษา
พุทธธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ
ได้อยู่จารสมาธิ แล้วเจริญอานาปานสติจนได้จตุตถฌาน
แล้ว
พระพุทธเจ้าเรียกท่านปุกกุสาติว่า ภิกขุ แปลว่าผู้เห็นภัย
ในสังสารวัฏ เป็นภิกขุไม่ใช่โดยเพศแต่ว่าโดยฐานะและ
คุณธรรม ถึงแม้เป็นฆราวาสก็เรียกภิกขุได้เช่นเดียวกัน

คำถาม อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย การเป็นพุทธเวไนย หรือ สวากเวไนย

ขึ้นอยู่กับอัธยาศัยของคุณ

บุคคลผู้ตั้งอัธยาศัยว่าขอบรรลุต่อหน้าพระพุทธเจ้าก็จะเป็นพุทธเวไนย เช่นกรณีของสุภทัตที่ปรึกษา ท่านสั่งสมมาอย่างต่อเนื่องจนพระพุทธเจ้าต้องไปปรินิพพานที่กุสินาราเท่านั้น ไม่เช่นนั้นท่านจะไม่ได้บรรลุ เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการปรินิพพาน ท่านจะเป็นสาวกองค์สุดท้ายที่ได้เห็นพระพุทธเจ้า

ธรรมบูชา

การประชุมศีล สมาธิ ปัญญา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประชุมในโลกุตระเป็นธรรมบูชา ถวายเป็นพุทธบูชา แต่พระพุทธเจ้า กระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ กระทำพระนิพพานให้แจ้งได้ นั่นเป็นธรรมบูชาอันเลิศ

หมายเหตุ

อีกสองเงื่อนไขที่มาปรินิพพานที่กุสินารา เพื่อทรงแสดงมหาสุทฺถสนสูตร และ โทณะพราหมณ์จะเป็นผู้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ สงบศึก ๗เมือง น้อยใหญ่ที่จะทำศึกสงครามแย่งพระบรมสารีริกธาตุ

อัฐมาสยะในอิษฐานธรรม

การตั้งอหยาศัย ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ

ปัญญาธิษฐานัง

จะตั้งมั่นปัญญาที่เข้าถึงอริยสัจ

สัจจาธิษฐานัง

มีสัจจะ อนุรักษ์สัจจะ คำใดคำนั้น พูดจริง ทำจริง จริ่งใจที่จะเข้าถึงปรมัตถสัจจะให้ได้

จาคาธิษฐานัง

การสละกิเลส

อุปสมาธิษฐานัง

การสงบ เข้าถึงพระนิพพาน

คำถาม สติปัฏฐาน กำจัดทุกข์โทมนัส ในนัยยะนี้หมายถึงต้องปรินิพพานก่อน หรือ ในขณะที่ปฏิบัติสามารถกำจัดทุกข์โทมนัสได้เลย

โสกะ ปรีเทวะ

ความโศก เป็นกลุ่มของเวทนาในโทสะ
ความบ่นเพื่อ เป็นจิตตวิปลาสสัททะ ที่มากับโทสะจิต
เมื่อเจริญสติปัฏฐาน สามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน สกทาคามี
อนาคามี พระอรหันต์
เมื่อความเป็นพระอรหันต์หมดไปแล้ว ท่านผู้นั้นจะไม่โศกและบ่น
เพื่ออีกต่อไป เมื่อราคะ โทสะ โมหะถูกกำจัดหมดไป มีชีวิตอยู่ก็
ปราศจากโสกะปรีเทวะได้

ทุกข์โทมนัสส้านัง

เมื่อกิเลสดับไปแล้ว โทมนัสก็อัสตงดับไป
แต่ทุกข์กาย พระอรหันต์ทั้งหลายยังมีทุกข์กายอยู่
ทุกข์สหคตกายวิญญูณจิต เกิดจากผลของอกุศลกรรม
ถึงแม้ทุกข์กายเกิดขึ้น พระอรหันต์สามารถเข้าฌานสมาบัติได้
ทุกข์กายก็จะไม่เกิดเลย
หรือถ้าเข้านิโรธสมาบัติ ผลสมาบัติ ฌานสมาบัติ สามารถข่ม
ความทุกข์กายได้
แต่ถ้าจะอัสตงดับไปแห่งทุกข์ โทมนัสถาวรได้จริงคือ
อนุปาทาปรินิพพาน

คำถาม ในหมวดธัมมานุปัสสนาสติปัญญา เวลาผัสสะปรากฏชัด ให้กำหนดผัสสะ จัดอยู่ใน
ธัมมานุปัสสนา บรรพไหน และความเชื่อมโยงกันแต่ละบรรพในหมวดธัมมานุปัสสนาเป็น
อย่างไร

รูปกรรมฐาน กำหนดธาตุ ๔ เป็นหลัก
อรูปกรรมฐาน กำหนด เวทนา จิต ธรรม

ผัสสะปรากฏ

ผัสสะเป็นตัวแทนของธัมมานุปัสสนาทั้งหมด
ชื่อว่าอยู่บรรพไหน
อุปาทานชั้นก็ได้ อายุตนะก็ได้ ธาตุก็ได้ หรือลงสังขาก็ได้

แต่เพียงเมื่อผัสสะปรากฏ ก็ไม่ใช่เพียงผัสสะอย่างเดียว
ต้องกำหนดกลุ่มนามธรรมอื่นๆด้วย กำหนด เจตนา เอกัคคตา
ชีวิตินทรีย์ มนสิการ เป็นต้นด้วย
กำหนดสัญญาด้วย สังขารธรรมอื่นๆด้วย กำหนดจิตและรูปธรรม
ด้วย

กำหนดแยกก่อน
แล้วมากำหนดรวมใน
ธัมมานุปัสสนาสติปัญญา
แล้วจบลงสุดท้ายด้วย
อริยสัง

เมื่อกำหนดรวมรูป เวทนา สัญญา สังขาร จิต ก็รวมอยู่ใน**ชั้นธบรรพ**

เมื่อกำหนดกิเลส มีอภิขมาและโทมนัสไปด้วย ก็อยู่ใน**นิวรรธบรรพ**

ขณะเดียวกัน มองในฐานะของจักขุปสาท รูปารมณฺ์ จักขุวิญญาณเป็นต้น
ก็ไปอยู่ในหมวด**อายุตนะบรรพ**เชื่อมลงสู่ธาตุ

เมื่อกำหนดรู้ว่านี่เป็นทุกขํ์ สมุทฺทํ์ นิโรธ มรรค ก็คือกำหนดลง**สังขะบรรพ**

แท้ที่จริงจะเข้าประตูไหน ที่สุดก็ต้องประชุมลงอริยสัง
เห็นทั้งกาย เวทนา จิต และประชุมลงธัมมานุปัสสนา

ซึ่งสุดท้ายต้อง**ประชุมลงอริยสัง** จึงจะสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน
พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์

ผัสสะปัญจกนัย

กำหนด ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา จิต

กำหนดเพียง ๕ ตัวนี้ไม่พอ

ยังมีส่วนเหลือ

ผู้ต้องด้วยพุทธประสงค์ ความจริงสภาวะธรรมที่เกิดขึ้น

ไม่ใช่เท่านี้ หากสภาวะธรรมใดเกิดขึ้นก็ต้องกำหนด